

21.12.2004

1823/2/03

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Ilkka Rautio

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Harri Ojala

VANKIEN ASUTTAMISONGELMAT YM. VAASAN VANKILASSA

Vaasan vankilan tarkastuksen yhteydessä ilmeni, että vankila oli runsaasti ylliasuttu. Tästä oli ollut seurauksena vankilaan osoittamastani selvityspyynnökirjeestä ilmenevät vankien asuttamisongelmat.

Tarkastuksen yhteydessä käymissäni vankipuhutteluissa vangit toivat lisäksi esiin tyytymättömyytensä siihen, että vangit eivät saaneet pitää hallussa Playstation 2 -pelilaitteita. Lisäksi he valittivat sitä, että vangit eivät saaneet hankkia ruoan laittoon tarvittavia jauhoja ja makaroneja, vaikka osastojen keittiöt mahdollistavat ruoan laitton.

Myös Rikosseuraamusvirasto oli kiinnittänyt huomiota vankipuhuttelussa esille tulleisiin asioihin tarkastaessaan Vaasan vankilan 28.–29.5.2002. Rikosseuraamusvirasto esittikin tarkastusraportissaan (toimenpideehdotukset), että vankilan käytäntöä muutettaisiin tarkastusraportissa esitetyllä tavalla (muun muassa sallittaisiin Playstation 2 -pelilaitteiden hallussapito).

Vankilan johtaja toimitti selvityspyynnöstäni lähemmin ilmenevistä syistä johtuen vartiopäällikön ja oman selvityksen tarkastushavaintojeni johdosta ja siitä, mihin toimenpiteisiin Rikosseuraamusviraston toimenpideehdotukset (tarkastuksessa esille tulleilta osin) ovat johtaneet.

1. Tilaongelmat

Selvityksestä ilmeni, että vankilan asuintilaongelma on tiedostettu myös laitoksessa. Ongelmaan ei kuitenkaan ole löytynyt pelkästään vankilan toimenpiteillä toteutettavissa olevaa ratkaisua. Lisävuoteiden ja ajoittain jopa vain lisäpatjojen käyttöön on päädytty vankilan ylliasutuksen takia. Pelkän patjan (selvityksen mukaan kolme vankia) antaminen toiselle yhden selliin sijoitetulle vangille johtuu vankilan ilmoituksen mukaan siitä, että lisävuoteen sijoittaminen pieneen selliin ei ollut tilan tarkoituksenmukaisen käytön vuoksi mahdollista. Vankilan johtajan näkemyksen mukaan ainoa vaihtoehto tilanteen korjaamiseksi on vankien sijoittaminen muihin vankiloihin. Odotusaika matkasellistä asunto-osastolle siirtymiseen vaihtelee, ollen vähimmillään viikko ja enimmillään neljä viikkoa.

Pidän Vaasan vankilan tilannetta ongelmallisena, jota tosin lieventää se, että ahtaat sellitilat ovat muutoin peruskorjauksen jäljiltä asianmukaiset. Sellitilojen ahtauteen (tilanteissa, joissa yhden hengen selliin asutetaan kaksi vankia) jo sellaisenaan ja erityisesti asuttaminen ahtaassa matkasellissä pidemmän aikaan ennen asunto-osastolle pääsyä on omiaan aiheuttamaan rauhattomuutta vankien keskuudessa.

Pelkän patjan antamista selliin ei voida pitää asianmukaisena edes lyhytaikaisena vaihtoehtona. Käsitykseni mukaan ei ole kuitenkaan syytä epäillä laitoksen menettelylle esittämien perusteluiden todenperäisyyttä. Vaikka menettelyä ei voida pitää hyväksyttävänä, nähdäkseni on kuitenkin ilmeistä, että laitoksella ei ole ollut käytännössä mahdollisuutta menetellä asiassa toisin. Edellä mainitun johdosta katson, että asia ei anna minulle aihetta muuhun, kuin saatan laitoksen tietoon käsitykseni noudatetun käytännön soveltumattomuudesta vankien lyhytaikaiseenkin asuttamiseen.

2. Muut asiat

Playstation 2

Olen useassa eri yhteydessä korostanut sitä, että vankien yhdenvertaisen kohtelun kannalta on ongelmallista se, että vankiloiden käytännöt vankien haltuun annettavien henkilökohtaisten käyttöesineiden osalta vaihtelevat. Tämä korostuu erityisesti niiden vankien kohdalla, jotka eri syistä johtuen joutuvat vaihtamaan sijoitusvankilaansa.

Vaasan vankilassa ongelmalliseksi osoittautui se, että vankilassa ei sallita Playstation 2 -laitteita. Vankilan selvityksessä perustellaan kielteistä (osin muiden laitosten käytännöstä poikkeavaa) linjaa seikkaperäisesti, mutta mielestäni vain osin asianmukaisilla perusteilla.

Totean, että vangit kantelivat samasta asiasta erikseen (asian diaarinumero on - - -). Olen tänään ratkaissut tämän kantelun. - - -

Jauhojen ja makaronien myynti laitosmyymälästä

Rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (RTL) 2 luvun 6 §:n mukaan rangaistuslaitoksen toimesta on järjestettävä vangeille mahdollisuus ostaa elintarvikkeita ja muuta henkilökohtaiseen käyttöön sopivaa tavaraa. Tutkintavankeudesta annetun lain 9 §:n mukaan tutkintavangilla on oikeus suorittaa ostoksia vankimyymälästä, ja ellei laitoksen järjestys siitä häiriinny, oikeus hankkia ravintoa laitoksen ulkopuolelta.

Vankeinhoitoasetuksen 38 §:n mukaan rangaistuslaitoksessa on pidettävä myymälää, josta vangit voivat määräaikoina ostaa laitoksen oloihin soveltuvia tarvikkeita.

Rikosseuraamusviraston määräyksessä nro 12/011/98 on annettu asiaa koskevia täydentäviä määräyksiä muun muassa laitosmyymälän toiminnan järjestämisestä. Määräyksen 2 kohdan mukaan laitosmyymälän tuotevalikoima määräytyy paikallisten olosuhteiden mukaan.

RTL 3 luvun 2a §:n 1 momentin mukaan rangaistuslaitoksessa voi olla valvonnan asteeltaan erilaisia osastoja. Osastoilla tulee olla päiväjärjestys, jonka johtaja vahvistaa. Osastojen päiväjärjestyksestä päättää vankilan johtaja.

Vankilan selvityksen mukaan tilanteen muuttaminen (jauhojen myynti vangeille ja mahdollisuuden antaminen ruuan laittoon osastoilla) edellyttäisi

muutoksia osastojen päiväjärjestyksiin ja vartijoiden työvuorotaulukoihin, johon vankila ei katso olevan mahdollisuuksia nykyisellä henkilöstötilanteella. Osastojen pienet keittiösellit ovat selvityksen mukaan myös mitoitettut ja tarkoitettut lähinnä ruoka-annosten lämmittämiseen.

Käytettävissäni ei ole selvitystä siitä, minkälaisia päiväjärjestyksiä vankilan osastoilla on ja minkälaisia muutoksia ruuan valmistusmahdollisuuden antaminen vangeille edellyttäisi. Minulla ei ole kuitenkaan aihetta epäillä vankilan lausunnosta ilmenevää asian edellyttämää muutostarvetta päiväjärjestyksiin eikä vaikutusta henkilöstöresursseihin sinänsä. Rikosseuraamusviraston tarkastuspöytäkirjasta kuitenkin ilmenee, että osa vankilan osastoista toimii avo-osastoina ja osa suljettuina osastoina. Ruoan valmistaminen voisi olla mahdollista ainakin avo-osastojen osastokeittiössä. Vankila on kuitenkin tarkastuspöytäkirjan mukaan katsonut, että raaka-aineita ei myydä myöskään avo-osaston vangeille, jotta kaikki olisivat samanarvoisessa asemassa. Vankien yhdenvertainen kohtelu on mielestäni perusteltua, mutta pidän kuitenkin arvostelulle alttiina sitä vankilan linjausta, että vangille tarjottavat vaihtoehdot määritellään heille epäedullisimman vaihtoehdon mukaan. Nähdäkseni jonkinasteiset osastokohtaiset erot voisivat myös tässä suhteessa olla mahdollisia.

Nähdäkseni vankila ei ole kuitenkaan ylittänyt sille lain mukaan kuuluva a toimi- ja harkintava ltaa päättäessään, että laitosmyymälästä ei myydä vangeille jauhoja eikä makaroneja. Tämä vuoksi asia ei anna minulle aihetta toimenpiteisiin.